

1876

LA RENAIXENSA

Un millar de pags.

30 ~~70~~

LA RENAIXENSA

REVISTA CATALANA

1876

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

Carrer de la Portaferrisa, 18, baixos.

BARCELONA.

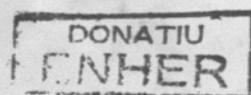
N.P.

Llorenç Serra dib.

GOMEZ SO

R.510.303

9

TAULA

	<u>Pág.</u>		<u>Pág.</u>
ALSIUS, PERE. Las ayguas sulfurosas fredas 34	34	BARTRINA JOAQUIM. Nit de Amor. 285	285
ARTEAGA, VICENS. Per ella. 290	290	BELL-LLOCH, MARÍA DE. Nadal en Montmany. 25, 97	25, 97
AULESTIA, ANTONI. Quadros de historia catalana. 9, 89, 171, 249, 334	9, 89, 171, 249, 334	BLANCH, ADOLF. Lo vell de la montanya. 59	59
Moviment literari català. 395	395	BOFARULL, ANTONI. La rutina y l' esclusivisme. 3	3
A. P. L' hereu. 352, 403	352, 403	BOTET Y SISÓ, JOAQUIM. Comentaris. 81	81
A. Y P., A. Bibliografía. 156	156	B. Y S., J. Bibliograffa. 386	386
BALAGUER Y MERINO, ANDREU. Bibliografía. 153, 467, 470 Recorts íntims devant la tomba del M. I. Doctor D. Estanislau Reynals y Rabassa. 243	153, 467, 470 243	CABANYES, LLORENS. Contesa. 381	381
BALARI Y JOVANY, JOSEPH. Recorts de Tiberí á Capri. 420	420	CALVET, DAMÁS. A Fortuny. , . 453	453
BARÓ, TEODORO. La Guineu y l' Erissó. 456	456	COCA, EMILI. Anacreóntica. : 216 Lo que diu lo vent. : 379	216 379

La Renaixensa

Pág.	Pág.		
CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS.			
Cartell.	66, 158	M.	
Llista de composicions.	241	Bibliografia.	463
FITER É INGLÉS, JOSEPH.			
Degradació de un subdiaca en lo Born de Barcelona.	169	O. SOLLERS.	
FRANCO, ENRICH.			
* * * :	385	Correspondencia.	257
GENER, POMPEYO.			
Los fills del Iran.	38, 116	PAGÉS DE PUIG, ANICET DE.	
GINEBREDA, RICART.			
La conservació dels fruyts.	273, 362	Cas veritable.	141
GRAHIT, EMILI.			
Exposició de poesías.	181	PASTOR Y AICART, JOAN B.	
MARTÍ Y FOLGUERA, JOSEPH.			
Episodi de la meva vida íntima.	121	En lo cor.	63
MASFERRER, FRANCISCO.			
Bibliografia.	458	PAU, FRANCISCO MANEL.	
MASPONS Y LABRÓS, FRANCISCO.			
Los justos hereus.	50	Tres dias de matrimoni.	280
Lo convent de Jesús.	344	PELLICER, JOSEPH M.	
MATHEU, FRANCISCO.			
La cansó de la espiga.	66	Novas aclaracions relatives á la tomba bisoma de Jofre lo Pelós.	323
MOLINS, ANTONI.			
A la memoria del poeta catalá Felip Pirozzini y Martí.	453	PIROZZINI, FELIP.	
PUIGGARÍ, JOSEPH.			
Festas públicas en Barcelona.	107	Tortosa deslliurada.	143
Una corona ben merescuda.	205	La Orgia.	451
P.			
Los concerts de Euterpe.		449	
REDACCIÓ, LA.			
A nostres lectors.		1	

Taula

Pág.	Pág.
RENYÉ, FREDERIC.	
Odes de Anacreont.	454
	TOBELLA, FRANCISCO X.
	Un estudi agrícola important. 133
	Alto sava.
	431
RIERA Y BERTRAN, JOAQUIM.	
Gelosia.	65
Progrés dels Jochs Florals. .	165
R.	
Teatro Catalá,.	149, a17
SALARICH, JOAQUIM.	
Lo lliri de Vesella.	189, 259
SARDÀ, JOAN.	
Bibliografía.	221, 292
	UBACH Y VINYETA, FRANCESCH.
	En un bano.
	A Montalegre.
	Remitit.
	472
	VILANOVA, EMILI.
	Gitanesca.
	371
	ANONIMS.
	Novas. 69, 160, 226, 310, 391, 475
	Bibliografia.
	298, 470

A NOSTRES LECTORS

ON passats cinch anys desde que començarem ab mes fé y entussiasme que medis literaris la publicació d' aquesta Revista, y en las primeras paraulas qu' als catalanistas en general allavors dirigirem s' hi manifestava nostre ferm propòsit de portarla avant á despit de totes las contrarietats y confiant en que algun dia havian de veures satisfetas nostras aspiracions, fent de la present publicació lo camp neutral ahont vingués á manifestarse per medi de la llengua catalana tota la activitat intelectual de nostre pays.

Avuy que la distancia del camí recorregut pot haver mostrat als amants de la terra tota la constancia de nostres propòsits, no tenim mes que dir, al iniciar lo sisé any de la publicació de LA RENAIXENSA, que en res aquells han canbiat.

La circumstancia de ocuparse també preferentment aquesta publicació del avens del art en nostra pátria, qual despertament ha coincidit ab la de las lletras catalanas, nos ha mogut á posar especial esment en las condicions materials de la Revista, las que han anat millorant gradualment fins al present any en que, no perdonant sacrifici de cap mena y disposant d' una tipografia elzeviriana enterament nova y d' un variat surtit de vinyetas fetas expressament, ensemps que millorant lo paper, podém oferirla del modo que veurán nostres suscriptors per lo present número.

Al termenar aquestas curtas ratllas restans sols pregar als escriptors catalans que han colabrat en la nostra publicació continuen afavorintnos ab sos interessants trevalls y als que fins ara no ho han fet oferirlos coralment las planas de **LA RENAISENZA** que com sempre estarán obertas pera tots los que s' interessan pe'l progrés moral y material de nostra patria.

LA RUTINA Y L' ESCLUSIVISME

ESTUDIS HISTORICHS

UANT una nació viu ab son nom desde sigles, sa història comunament dóna compte no sols dels fets generals que á tota ella corresponen, sinófins de episodis y fets secundaris que, com la tradicció oral, passan de boca en boca, y no pót omitirlos l' historiador perque ajudan á caracterizar la fesomia de la rassa que 'ls executa, y á mantenir viu lo foch patri, que es lo llas mes ferm de fraternitat entre 'ls fills de cualsevol nació, gran ó petita. L' habitant de la part de Llevant sap lo que féu un héroe de la part de Ponent, lo vell de Ponent conta á sos nèts una glòria ó una desgracia que presenciá, en sa juventut, á la part de Mitjdia, y un viatjador de Mitjdia admira las costums de las terras del Nort, que per primera volta ha visitat, mes tan sols notant y contant la diferéncia que hi troba ab las pròpias, jamay ridiculisantlas. Ditzosa la pátria en que

tots són de tots, en que l' esperit es un mateix, y en que 'l goig dels fets es sentit ab igualtat per uns y per altres!

Pero, en una nació nova, ó millor, en una nació formada de moltes nacions vellas, que cada una té sa fesomia y sos recorts, per mes que 's fassa, no pot evitarse la indiferència, quant menos, entre unes y altres pera saber las glòries antigas respectivas, y sols la història, es á dir, la història general de la nació nova y gran podria curar lo mal, si en lloc de ser, com es moltes vegadas, continuació de la particular de una sola nació vella, s' inspirás, en lo que toca al passat, en l' esperit y en l' interès de totes y de cada una.

Fàcil es comprender que parlam de Espanya, y ja que los catalans y demés naturals de las diversas rassas que formaren nacionalitat en lo antich no tenim mes remey que ser espanyols, vejám que ha fet y ha deixat de fer la història desde que existeix la nació nova pera que 'l fruyt del nou agermanament sia en profit de tots.

Si la unitat nacional ha de consistir en conformar-se totes las voluntats ab la que s' ostente mes poderosa; si la obediència y 'l silenci dels extrems ha de significar que sols s' ha de admetre com á propia y perfecta la influència que 's manté en lo punt mes céncrich y preponderant; no s' lamente cap antiga nacionalitat, ni 's gose cap capital de província en la esperansa que sente per sas forses de fer reviurer son passat, ja que, á dominar tan absolut sistema, no hauria de adoptarse com á verdaderament nacional lo bo, sia allá ahont vulla que existís, sinó que seguiria senyalantse sols com bo lo únic que la rutina y l' exclusivisme poguessen sancionar per algun temps com á superior ó comú á tota Espanya.

Al descobrir nostre temor—démpli aquest nom—no venim á plorar per la menor consideració que meresca una capital respecte de altra ó de la cort, ab tot y las qualitats especials per que s' distinguesca: la nostra arma apunta mes alt, va á ferir al mitj del sistema abans suposat, per recordar que en las manifestacions de glòria co-

munua Espanyola, per espay de tres sigles, sempre han tingut preferencia los mateixos fets; que, en las civils guerras, durant los dits sigles, historiadors servils han contat la historia del vensut de una manera cruel, prenen després sas narracions com á veritat evangélica alguns dels historiadors generals; que existeixen, per desgracia, adagis molt sabuts ab que's ridiculisan determinadas provincias, regions ó costums; y que, fins en lo teatre, pera dibuixar un personatge ridicul, s' acut sempre á una determinada rassa, que fa sempre l' paper del gascó entre francesos. La historia, ja havem dit, fóra la que deuria haver donat exemple ajudant á curar lo mal, y per mes que hi haja honrosas excepcions, entre 'ls historiadors, sobre tot los dels últims temps, no sempre han deixat de guiar la ploma l' esclusivisme y la rutina.

Quant dihem historia, no volem solament emplear tal paraula baix la mes comuna accepció, sinó baix lo punt de vista de ensenyansa y guia pera fomentar lo verdader esperit nacional: aludim, anomenantla, als medis comuns de adquirir lo coneixement històrich y de propagarlos; al esfors dels professors pera infundir á sos deixebles un verdader amor á quant sia espanyol, sens mirar diferencia de territoris; al despreniment dels escritors y artistas en adoptar, pera sas obras, los asumptos de alt interés y honra, per mes que hajan de semblar aquests com á desconeguts ó nous en lo punt ahont los sia á aquells mes profitós de véurer, pus si la historia general es la que ha de contribuir á fomentar la unitat y á fecundisar l' esperit nacional, per tals medis es com millor déu conseguirse, y per tal camí com pot anarse desterrant lo caduch sistema á que abans nos referirem.

Si, al indicar aquesta idea, deguessem presentarnos com uns envejosos sense rahó; si la historia de las regions olvidadas ó postergadas, quant se celebran las glorias nacionals, fos pobre y confusa, podrian ab motiu, los que fossen rutinaris y exclusivistas, ostentar com suprem lo que tots haguessen de reconeixer com á millor, y la sim-

ple comparació de uns quadros ab altres bastaria pera que 'ls menos dignes fessem esforços pera olvidar lo nostre, ans que deixarli fer un paper mesquí y secundari, així com accepta y venera 'l conquistat las lleys del conquistador, que, ab sa grandesa, ha mudat enterament la antiga fas de un pahis, esborrant lo passat y obrint un camí pera arrelar allí una altra nacionalitat.

Pero lluny de ser pobre y confusa la historia dels posterlegs, de Catalunya per exemple, y ab ella la de tota la corona d' Aragó, té, ans bé, las tres circumstancies de que mes se podria envaneixer la nació mes antiga y robusta, pus son coneigudas y claras sas llargas genealogias, van sos fets, grans y admirables, agermanats á la volta ab sanas y frances costums, y son sos depòsits diplomàtics los mes abundants y antichs de tota Espanya, rahó tal vegada perque tampoch es escás lo número de nostras cròniques y dels treballs històrichs particulars á que s' han dedicat, en tots sigles, los laboriosos fills de aquesta terra.

¿ Per qué, donchs, l' Espanyol que 's dedique al estudi de la historia, pera aumentar així l' amor que crega sentir en benefici de la patria general, no ha de buscar, ab lo mateix empenyo y ab igual afició, las figures que ressaltan en cada historia particular, que las del territori á que perteneix la genealogia, única que sol estudiarse? ¿ Per qué, lo mateix que se estudian las dinasties Lleonesa y Castellana, fins á la unió dels regnes, y 's fa gala per tot de saber qui era 'l Cid, no han de estudiarse, per medi de un bon sistema genealògich, de que Espanya careix, las successions dels Sanxos y Garcias de Navarra, dels Berenguers de Barcelona, dels Peres y Jaumes de Aragó y dels Laras de Viscaya? No deixarian de trobarse també, entre aquests soberans, heroes y personatges de gran talla, y 'l que, ab noble esperit, arribás á detenirse devant de sos fets, no podria menos de lamentarse, com nosaltres, de que no es precisament lo bo y millor lo únic que 's preferit que 's té la costum de propagar. Al con-

templar á un Andeca, personatje molt espanyol, que caracterisa la independencia dels vascons; devant del Gran Conquistador Aragonés, qual espasa fou la que mes impuls doná pera sacudir lo domini dels alarbs que subjugavan á Espanya; devant del brill enlluherrador que despedeixen las antigas lleys municipals, ó, mes bé, devant lo resplandor ab que s' anteposa á la llum dels sigles moderns la antiga llibertat del poble catalá, no hi hauria pit espanyol que no regonegués la necessitat de tals contemplacions pera fomentar un estudi que fos verdaderament general de la historia de Espanya, y, sobre tot, que no descubrís en lo resultat un dels millors medis pera agermanar á tots los Espanyols, desterrant així las influencias esclusivistas.

Ni exclusivistas ni ambiciosos crehem ser quant així parlam: justifiquen nostra veu las publicacions de certas obras, en las que, ab zel y entusiasme, han donat á coneixer varios fills de la terra catalana las bellesas artísticas de otras provincias; los triunfos académichs ab que altres han acreditat sa aptitud pera ensenyar fins la llengua de Castella y sa literatura en las aulas de las universitats castellanas; y, finalment, la mira que s' ha guardat sempre, lo mateix per part dels periódichs, com per las corporacions literarias, de lo que 'ls Jochs Florals ne son bon exemple, en no ofendrer l' amor propi dels espanyols en general, ó dels naturals de las diversas comarcas que componen la actual nació, però que tenen altres costums, altra parla y altra historia, diversas de las que 'ls catalans tenim. Si així no ho fan tots, si 's conservan las antipatias provincials, si cada hu no 's gosa en la obra de son vehí y no la mira com á propia, la nació actual podrá tenir la cara de nació, però may ne tindrà 'l cor, y alló tan bonich que diuhen del esperit nacional, que tantas empresas acomet y tantas heroicittats engendra, no será may mes que una flamarada de estopa.

Lo desitj de que tots vullan lo de tots, y de que, apart

de la història escrita, se 'n fomente una altra ab la ilustració general, á la que deuenen ajudar lo bon gust y l' patriotisme de quants se regositjan en lo que es gran y es bo en qualsevol dels extrems de Espanya, es lo que 'ns ha animat, á nosaltres que som espanyols per lo mateix que som catalans, pera expressarnos tal volta ab mes forsa de lo que haurian fet altres en aquest punt. Res de impròpia te la manifestació de aquest desitj per boca de qui tant estima la historia, tant se prea de ser espanyol, y á tantíssima honra, may cambiabile, te lo ser catalá, ja que pera un catalá la franquesa ha de ser ans de tot, y pera consignar veritats lo llament es inútil y la súplicaridicula.

Per nostra part sols nos queda un càrrec que cumplir, després de haver donat lo bon consell als que no son de Catalunya, y es, esforsarnos en fomentar la afició á tot lo nostre, á propagar tot lo que tinga relació ab las grandesas de que tant abunda nostra gloriosa historia, purgant á esta de totes sas fàbulas, pseudo-tradicions é invencions fantàsticas, y fent guerra á mort als que tan mala herba cultivan, als transformadors, plagiaris sens judici y á quants treballen pera tráurer de son lloch la hermosa imatje de la veritat.

Lo que nosaltres cumplim y aconsellam de fer, fássaho cada extrem de Espanya ab sa pròpia historia, y resultant una illustració y un coneixement general, mútua serà la afició, y general serà també la historia pera tots, així com serà verdadera y robusta la unitat que tant se demana, si es que la moderna nació vol avansar, com á tal, per lo camí del veritable progrés.

ANTONI DE BOFARULL.

QUADROS
DE
HISTORIA CATALANA

(SEGLE XVIII).

TREBALL PREMIAT AB LA JOYA OFERTA PER
LA JOVE CATALUNYA EN LOS JOCHS FLORALS DE 1874

E veritat sia dita com sen deu a historia; quen ha desser verge, e molt pura, e molt neta d' infeiltat e de mentida.

Boades.

I

(1701)

mitjans de Juliol del any 1701, los Magnífichs y honorables Concellers de la Ciutat de Barcelona reberen una molt important carta reyal, en que S. M. D. Felip V los comunicava son proposit de passar á aquella, pera tenir Corts als catalans en lo convent de Sant Francesch, y rebre á sa esposa la jove príncipsa Maria Gabriela de Saboya.

Promptement s' estengueren aytals novas per tota la Ciutat, venint á augmentar l' aplech de las que ab tanta abundó entre 'ls politichs desenfeynats allavors corrian, y despertant la proverbial curiositat dels barcelonins, desitjosos de coneixer al nou monarca qu' habia vingut de Fransa pera regir los inmensos dominis espanyols, ensembs que á inaugurar una nova dinastia.

Certa inquietut general se barrejava, no obstant, ab lo dalè ab que s' esperavan aquells notables successos. Una secreta vèu semblava dir als catalans qu' anavan á ser lo prólech d' una llarga sèrie d' infortunis; y aqueix pressentiment los feya pensar en las interminables guerras ab que en l' anterior segle habian hagut de baratar la prosperitat de son comers y sa industria ab lo manteniment de sás institucions políticas.

Apart de que 'l modo com s' era esdevingut lo trascendental cambi en la successió de las Coronas de Castella y Aragó, habia ferit en lo mes viu de llurs sentiments als pobles de la Península, ab l' espectacle d' una lluya de palacians y diplomatichs, usant las vils armas de l' intriga y la seducció, y menyspreant la voluntat del pais qual esdevenidor se disputavan; los primers actes del novell monarca no eran tampoch los mes avinents pera tranquilizarlos sobre la sort futura de las lleys que ls donavan vida y ls' lligavan estretament ab llur gloriós passat.

Barcelona, que tant aviat com va saber la mort de Carlos II, vegé sortir per sas portas al Princep de Darmstadt, un dels vireys que mes be havian sabut evitar los nombrosos esculls de son difícil carrech; que tingué d' admetre al successor d' aquell, lo Comte de Palma, trepitjant los furs y privilegis del Principat; y contemplar en presó á sos embaixadors D. Felip Ferran y D. Pere Ribes, quan anavan á reclamar contra aquella invasió de poder; no podia deixar de mirar ab rezel l' esdevenidor, en qual horitzó se dibuixava perillosa nuvolada. La tempesta no 's feu esperar.

Pochs jorns abans del fixat pera l' arribada del Rey, se feu publich que quedava aplassat lo viatge. Aixó, sembla fet á posta pera preparar á la Ciutat, predilecta dels Rey d' Aragó, á rebre al successor d' aquestos, ab evidents mostras de lo que l' estimava y honrava la Cort de Madrid.

Entre èllas foren las mes significativas lo decret ilegal manant no 's posés impediment en traure del Principat

fusta pera 'ls vaxells ; la disposició sobre 'l modo de provehir las càtedras de l' Universitat, en que 's vulneravan los Reglaments de la mateixa ; y finalment las dues cartas que reberen los Concellers, y de que 'n donaren compte al savi Concell de Cent lo dia 11 de Setembre.

En l' una d' ellas, lo Rey deya á «sus ilustres, amados, y fieles,» los Concellers, haver resolt que la prerogativa de cubrirse davant dels Reys gosada desde antiquissims temps per aquells magistrats, y qu' havia ratificat lo difunt Carlos II, s' entengués ordonantho éll primer ; y aixis manava s' executés en la pròxima entrada á Barcelona y en las demés ocasions qu' estiguessen en sa reyal presencia ; y en l' altra manava no 's disposés la tradicional ceremonia d' entrega de las claus per un noy vestit d' angel que apareixia dintre d' una magrana, al estar lo rey en lo portal de Sant Antoni, puix habia cessat lo motiu perque s' executava, ja que desde aquell any pertanyia al governador de la plassa la custodia de las portas y claus de la Ciutat.

La lectura d' aquets memorables documents degué fer compendre als venerables representants de Barcelona, la descarnada realitat de lo que significavan. En lo silenci de l' espayosa sala del Consell interrumput solsament per l' acompanyada vèu del escrivá que llegia, ¿qué no devia parlar lo pressentiment á aquells soberchs nobles, sapients lletrats y honrats artistas y menestrals, aplegats allí per la forsa d' unas lleys sempre mantingudas y ab sang de llurs antecessors compradas ?

L' endemà mateix d' aquest Consell se sabé de cert que Felip havia surtit de Madrid lo dia 5, accompanyantlo son Consell de «Gabinete,» format per lo Duch de Medinacelha, lo Comte de San Estéban del Puerto, D. Antonio Ubilla, Secretari, qu' acabava d' obtenir lo Marquesat de Ribas, y 'l cavaller francés Comte de Marsin que representava prop del Rey las aspiracions y voluntat del qui era per sa influencia sobre d' aquell lo verdader monarca, de Lluis XIV de França.

Despres d' haber travessat la régia comitiva tot l' Aragó, entrá á Catalunya per Lleyda, ahont reberen á Felip en nom de la terra , D. Fr. Baltasar de Montoliu y Ca- costa, abad de Sant Cugat, D. Vicens de Magarola y Es- catllar y 'l Dr. en drets Esteve Serra y Vileta ; y baixant per las riberas del Llobregat , pará á la antiga vila de Martorell.

Tan bon punt se sabé á Barcelona que 'l Rey se tro- bava allí, seguint la consuetut, nomená lo Concill de Cent l' embaixada que devia passar á donarli la benvinguda, pera la qual quedaren elets D. Joseph Galcerán de Pinós, D. Felip Ferrán , Joan Llinás , y 'l Dr. D. Joan Baptista Reverter.

Sortiren los embaixadors pel portal de Sant Antoni, en cotxes tirats per mulas , acompañats d' un verguer y d' alguns oficials de la Casa de la Ciutat. Al arribar á la presencia del Rey, despres de ferli lo degut acatament y besarli la ma, li fou expressat en sentidas paraulas lo goig ab que la Ciutat lo saludava, y l' esperansa que te- nia de que ab aquella ocasió quedarian esmenats los contrafurs y agravis que s' habian fet á las lleys de la terra: y li suplicaren particularment se dignés conservar la pre- rogativa de cubrirse 'ls Concellers en la presencia dels monarcas.

Felip que se trobava á las horas en los disset anys de sa edat, y era de bona presencia, agraciad rostre y robust natural , respongué molt falaguerament , ab promesa de que procuraria complaure á la Ciutat.

La tornada dels embaixadors á Barcelona fou , per lo tant, molt agradosa pera tothom. Lo poble volgué ferse l' ilusió de que 'ls torts de que 's planyia eran fills solsa- ment de las influencias d' una Cort quals ideas eran ente- rament contrarias á las que dominavan á Catalunya , y que 'l Rey, al coneixer de prop als catalans, al veure las demostracions de llur afecte y al comprender los fonaments de la rahó que 'ls assistia, sabria degudament repararlos.

Per aixó si ja de dias s' estavan fent los preparatius ne-

cessaris pera solemnizar l' entrada, va creixer ab aquell motiu l' animació per tots los àmbits de la Ciutat. La Diputació y 'l Concill de Cent feren registrar llurs dietaris y llibres de ceremonias pera veure de no mancar á cap de las estatuidas ó acostumadas en aytals cassos: en las reunions de la noblesa s' ideavan plans y 's proposavan divertiments pera obsequiar al nou Rey, ab tant mes motiu, quan las festas estarian animadas de la presencia de la que ab ell anava á compartir lo reyal soli; los prohoms convocaban á junta als gremis á fi d' acordar los obsequis que se li tributarian, y 'ls mes afamats retòrichs se desvetllavan buscant entrevessadas combinacions pera las poesias catalanas, llatinas y castellanas que feyan las delicias de la gent lletrada; tothom en fi s' afanyava pera que las festas que 's preparavan corresponguessen en suntuositat y magnificència á la fama que en aquest punt s' havia desde l'antigor conquistat la Ciutat Comtal.

**

Lo camí reyal que de Barcelona se dirigia cap á Tarragona, presentava un animadissim aspecte á las primeras horas de la tarde del divendres 30 de Setembre.

Desde 'l Portal de Sant Antoni fins mes enllá de la riera de Sans, collas de gent anavan y venian, cercant los marges y 'ls tossals de las voras del camí, y disputantse los qu' ombrejats estavan per algun arbre ó per los esbarzers y las atzevaras.

Queya aplomat lo sol, y malgrat aixó, totes las finestras de las casas y masias que dominavan lo camí estavan plenes d' espectadors y ornadas ab domassos y telas de variats colors. Lo jovent s' enfilava per los arbres, damunt de las teuladas y per los pallers. Per tots los viaranys y dresseries del pla venian continuament novas collas que feyan per moments mes pintoresca la vista d' aytal quadro. La naturalesa l' accompanyava ab los tons verdenchs de las hortas y arbredas y las groguencies tintas dels rostolls; á

un costat la cadena de montanyas de Sant Geroni se destacava sobre 'l blau calitjós del cel; allí Barcelona cenyida per son cinturó de pedra y ostentant sas poderosas torras y sas atrevidas agullas; y als peus l' inmensitat del mar lluint als raigs del sol y l' enlayrada cima del Montjuich.

A prop de las dues comensaren á distingirse duas nombrósas comitivas que en oposadas direccions pel camí venian.

En la que de Barcelona era eixida hi anava representada la Universitat. Venian primer, á peu, quatre clarins; seguien los menestrils ab cotas y gorras de domás vermill guarnidas de groch, y 'ls massers ab cotas blavas y masas, de plata y després lo Rector presidint y seguit dels quatre Colegis, montats tots en mulas.

En l' altre comitiva hi anava Felip V en daurada y pestaña carrossa, precedida d' un esquadró de Guardias espanyolas, y seguida d' altres ab los nobles y cavallers de son séquit.

Ja desde lluny s' anunciava la proximitat de la comitiva reyal per lo confós remor de las veus, la bellugadissa dels qu' enfilats estavan dalt dels tossals y dels marges, y per los picaments de mans y l' tirar de las barretinas y barrets en l' ayre. La remor anava creixent; los del devant feyan senyas als de mes enderrera, y quan ja la carrossa havia passat, y tothom havia pogut contemplar al Rey per entre las grans finestras del carroatge, se desbandavan per camps y dresseras ; uns seguian la comitiva, y altres corrian mes endavant pera veurela altra vegada.

Lo Rey y l' Universitat se trobaren mes enlla del Hospital de Sans. Al arribar enfront del cotxe, descavalcá 'l Rector y demés accompanyants, y havent endressat al Rey un curt parlament en llatí, li besá la ma, juntantse abduas comitivas.

Prosseguí l' viatje entremitj dels viscàs y dels aplaudiments, y 's presentá molt prest lo Bisbe y Capitol de la Seu, ab gran nombre de clergues y oficials, vestits ab llurs trajes respectius, ab barrets, borlas y becas y cavalcant

també en mulas. Féu aquell altre consemblant parlament en castellá, é iguals ceremoniosos respectes.

Lo Consistori de Diputats y Oydors de comptes ab tots los oficials de la casa del General, aparegueren llavors en nombrosa y lluhida professó. Despres dels tres massers ab llurs morats vestits y porras dauradas s' oferia á la visita la venerable figura de Fr. Anton de Planella y Cruyilles, Abat de Besalú, Diputat eclesiastich, que, com l' Oydor del meteix estament, Fr. Rafel Padellás y de Casamitjana, Paborde de Palau del Imperial Monastir de Sant Cugat del Vallés, anavan ab los bonets y trajes de llur orde, y lluint l' insignia del Consistori, de tissú carmesí, ahont se destacavan en or las armas de la Diputació. Anavan aixi mateix en mulas, ab richs paraments de negre vellut; seguint los demés diputats y Oydors, D. Pere de Magarola y de Llupiá, Dr. Jaume Oliva, D. Jaume Eva y de Malla y l' Dr. en medicina Pere Martir Cerdá, engalanats ab prehuats trajes ab l' insignia consistorial y cavallers en hermosos corcres.

Posaren tots lo genoll á terra á la presencia de Felip, y l' Diputat eclesiástich li doná la benvinguda ab un discurs en castellá en que l' expressió del sentiment anava embolcallada ab Conceptuosas formas.

Engrossada ab esta nova comitiva, la séquit reyal seguí son camí, y prest se trobá vora la Creu cuberta.

La proximitat de Barcelona se notava per l' inmens concurs qu' allí s' havia aplegat y per lo soroll dels timbals, trompetas y clarins que desde las vellas torras de Sant Antoni portava entre sas alas l' oreig de la tarde, junt ab lo ressó de las confosas veus dels milers d' espectadors que guarnian las murallas, terrats y teuladas d' aquella part.

Allavors fou quan comparegué davant de sa Majestat, La Ciutat de Barcelona ab l' ostentació que donava á tot sos actes públichs y representada per sos cinch Conceillers, que ho eran, lo Dr. Joseph Company metge, Carles Vila; Geroni Francisco Masçaró ciutadá, Miquel Colomer mercader, Sever March adroguer y Matias Ros mariner.

Apartavan las onades de la gent quatre verguers ab gorras, becas y trajos de tafetá carmesí; seguien los macers de la Ciutat y 'ls de la Llotja de Mar, que s' distingian per lo blau de llurs cotas, y després los cinch Concellers montats á cavall, vestint las rojas gramallas, essent la del Conceller en Cap brodada d' or, y accompanyat quiscú per quatre cavallers. En acabat venian los dos Cónsols de la Llotja y la vista s' perdia en las llargas fileras d' oficials.

Quan Rey y Conceller estigueren un davant de l' altre, la gentada qu' allí s' era reunida, cessá 'ls crits y viscas, y totas las miradas en ells se fixaren. Tothom esmentá lo que passat havia respecte á la prerrogativa de cubrirse.

En virtut de l' órde del Rey, los Concellers se llevaren, las xias, y esperaren un instant la vénia de Felip. Aquest no digué un mot. Lo Conceller en Cap comensá llavors ab catalana frase son parlament de benvinguda, y besá la ma al monarca, com ho feren los demés. L' anhelada paraula no vingué tampoch al termenar aquells obsequis. Los Concellers se miraren entre ells, y per lo concurs s' ohí un brigit confós, qu' anava creixent, quant fou interromput per las vibrantas notas dels clarins que tornavan á empender sa interrompuda tocata.

Lo Conceller en Cap se posá al costat del Rey, y aviat la comitiva arribá davant de la mitja lluna del Portal de Sant Antoni, desde ahont, trencant pel peu de la muralla, se dirigi envers lo Convent de Jesus.

Los crits del poble eran cada volta menys entusiastas. Al veure als Concellers ab sas nobles testas descubertas, los qui dels camps ó de dins de la Ciutat corrent venian, paravan de sobte en llurs salutacions, y en llurs caras se retratava lo disgust y la desilusió.

En lo pati d' aquell Convent se despediren de Felip los Concellers, y partiren cap á Barcelona. Pochs moments després lo Rey hi entrava en cotxe y s' dirigia al Palau Reyal.

Sols pels indrets d' aquest se sentian quelcuns vivas: lo demés de la Ciutat presentava una alarmant animació.

Per tot arreu se veyan rotllos de personas comentant apoch apoch los fets de la jornada. Los mes curiosos anavan de l' un á l' altre, y d' aquest tornavan al primer. Era la veu general que 'l Concell no podia permetre lo succehit, y que havia de ser convocat desseguida. Los mes prudents procuravan demostrar la trascendencia d'un fet conseblent als mes entussiastas y exaltats, que s' oferian á ser los primers á anar en comissió á la Casa de la Ciutat. De tant en tant se paravan los circunstants, puix feya notar un que semblava oirse la campana de Sant Miquel.

L' excitació anava decreixent aixis com avansava la vetllada; y 'ls que venian del Pla de Palacio donavan com á mes extraordinaria nova la de que, al sortir Felip al balcó, li havia cayut á la plassa lo bastó reyal.

* * *

Los Magistrats municipals no cregueren convenient deixarse portar per aquella excitació, mes feren entendre á Felip, ab lo degut respecte, la mala impresió que sentiria la Ciutat si en l' entrada pública no podian usar d' aquella estimada prerogativa.

Segurament degué compendre aquell tota la forsa de las rahons que se li donaren, quan lo diumenge següent, 2 d' Octubre, al arribar al Portal de Sant Antoni, desde ahont devia fer sa entrada, y al presentárseli los Concellers, que 's llevaren las xias y li besaren la ma, fou molt amatent en pronunciar lo tradicional mot de «cubríos.»

No pogué venir mes be aqueixa esmena d' un pretextat oblit, pera calmar lo públich discontent, que, traduhintse en fredor, hauria format violent contrast ab la magnificència que, pera festejar aquella entrada, mostraven los guarniments de tots los carrers.

Gojosos los barcelonins per aquella demostració de regoneixensa de la justicia de llursprenons, s' abandonaren ab pler á totes las demostracions d' entussiasme y,

alegria que produheixen sempre festas consemblants, y feyan allavors mes naturals los sentiments d' amor á la monarquia que niavan en tots los cors.

Los qui estém avesats á l' uniformitat dels trajos moderns, qu' han vingut á ser universals en las classes elevadas de la majoria dels païssos, y vivim en mitj de la monotonía de las actuals construccions, no podém formarnos una idea exacta de l' espectacle que devia oferir Barcelona aquella tarda. Sols lo geni d' un gran artista podria presentarnos la pintoresca varietat dels carrers ab sas antigas casas de colrada pedra, ab escassas mes bonicas finestras bizantinas; los amples y arrenglarats finestrals gòtichs en las moradas dels cavallers, que rematan ab llarga galer'a; las novas casas dels nobles ab sas fatxadas mostrant alegories mitològicas ó historials passatges, y ab sos amples balcons de treballadas baranas de ferro; y çà y enllá los edificis públichs y 'ls monuments ostentant las delicades galas de la arquitectura gòtica, las platerescas fantasías ó 'ls deliris del barroquisme. Y tot aixó ornat ab richs tapissos, domassos de tots colors, garlandas de flors y vert fullatge; y 'ls carrers, los balcons, las finestras y fins las teulades plens de gent vestint aquells trajos en que las sedas, las gassas y 'ls velluts s' hi veyan ab una profussió avuy desconeguda, y enrahonant, riyent, cridant y moventse en continua bellugadissa, esperant ab frisos dalé la reyal comitiva.

Esta era ostentosa y brillant per demés. De lluny s' anunciacava per l' espingar dels clarins y la remor dels timbalers de la Ciutat, que vestint cotas vermelles festonadas de groch, obrian la marxa. Seguijan après, arrògants en llurs corcérers los cent guardias catalanas de D. Anton de Oms y de Santapau, ab corassas, fletres ornats ab plomas, botas de cuyro y armats de llargues espases.

Lo Marqués de Quintana y 'l de Aytona, los Comtes de San Estéban del Puerto y 'l de Palma, y 'ls Duchs d' Osuna y de Medinasidonia anavan inmediatament davant del

Rey, portant lo Duch de Medinasidonia, com á «caballerizo mayor» l' estoch reyal desenvaynat.

La riquesa de las brodadas casacas y de las faixas que las cenyian, la de aquellas llargas armillas, calsas y mitjas ajustadas, sobre las quals se destacava lo calsat de llampants colors y la dels barrets, quals alas comensavan á aixecarse prenen la forma que mes avant havia de ser tant comuna, ornats de rica pedreria y vistosas plomas; deyan be que aquells magnats representavan lo poder y la riquesa de la noblesa espanyola.

Lo Rey montava un magnífich cavall, quals bridas eran dos llarchs cordons de seda que sostenian respectivament dotze personas de tots estaments, essent la mes inmediata al Rey, en la part esquerra, lo Conceller en Cap. Lo trajo de Felip á la moda francesa com los dels «grandes,» mostrava arreu escampadas ab maravellosa abundó l' or y las joyas de mes válua.

Al estrep caminava D. García de Guzman, primer «caballerizo,» y seguian una munió de patjes y «caballerizos,» quals vestits eran un vistós conjunt de sedas, randas y plomas y tancavan la comitiva las Guardias espanyolas y las de Corps.

Tant ostentós accompanyament entrá á Barcelona pel carrer de Sant Antoni y travessá la plassa del Padró, ahont la piràmide de la Verge y Martir Eulalia se mostrava ornada ab l' afiligranament que donavan de sí lo gust del segle y los especials medis de que disposava lo gremi dels Argenters. Seguí lo carrer del Hospital, entre quals casas se distingian per llurs ornaments las del cavaller Tovar y la de Joseph Orta, sastre, que guanyaren dos dels premis oferts per la Diputació; y al embocar á la Rambla la perspectiva era magnífica. Davant del Portal de la Bocaria los mercers botiguers de telas habian aixecat un altíssim arch d' arquitectura composta, entre cuals principals línies s' hi veyan, rodejant lo quadro en que apareixia Felip en trajo de Marte, altres pinturas que representavan los principals fets y tradicions

ab que la terra havia manifestat tots temps sa lleialtat á sos soberans. Los assumptos eran: Fivaller xuclant las llagas al Rey Ferran, Lo Vescomte de Perellós anant á Irlanda y devallant al purgatori pera veure á son senyor lo Rey Joan, l' entrega que feu Anfos V al Conceller en Cap de Barcelona de las claus de la Ciutat de Nápolis, l' heròica gesta d' en Joan Blanca, y las duas tradicions de la liberació de l' Emperatriu d' Alemanya y del origen de las barras catalanas.

Per sota las atapahidas arbredas de la Rambla aná seguit la comitiva envers la Dressana, essent saludada per las tropas qu' hi havia allí formadas, y que al compás de llurs viscàs feyan resonar per l' ayre l' echo dels béis instruments.

Junt al portal de la Dressana s' aixecava altre grandiosa «fàbrica» ahont la pintura havia sabut simular ab especial acert la pedra y'l bronze en ben combinada arquitectura. Era obra digna del Consistori de Diputats que l' habia costejada.

Passá l' accompanyament reyal per dessota aqueix arch, y entrá al Dormitori de Sant Francesch, ahont se veyan las parets del Convent convertidas en una rublerta galería de pinturas.

Al entrar lo Rey á la plassa de Sant Francesch fou saludat per las aclamacions del poble y per los acorts d' una orquesta d' instruments de corda que damunt d' un cadifalch estava. Pujá en lo destinat pera l' jurament, qu' era tapissat de richs panyos dels colors nacionals d' Aragó, s' assegué en un resplendent trono sota ben dispost dosser, y ab la ceremonia de costum prestá aquell jurament que 'n deyan «de las illas» que com á fortissim y prehuat fermall assegurava l' integritat de la pátria catalana.

Despres d' aquest acte, era costum, desde temps antiquíssims, festejar al nou soberà, passant per davant del cadifalch los gremis y cofradías que tant nombrosos eran á Barcelona, mostrant llurs carros, alegorías y banderas

ó executant simbòlicas danças. Pera aytal objecte esperava en la plassa y sos entorns lo llarguissim acompanyament d' aquellas associacions populars; quan vegeuen ab gran estranyesa que l' Rey baixava del cadasfalc, tornava á montar á cavall, y seguia son curs la comitiva.

Qui esmente lo gelosos qu' eran nostres passats de l' observancia de las públicas ceremonias; qui recorde la dolorosa impresió que causa lo menyspreu ó indiferencia del poderós als obsequis del humil, compendrá l' efecte que podia fer á aquells honrats menestrals, y á Barcelona entera, aytal incident, tant mes despres de lo que havia passat.

L' alegría que renasqué en lo poble al veure á sos representants al costat del Rey ab las xias posadas, quedá morta per aquell fet, en que s' oferia vivament á totas las classes treballadoras de Barcelona, tant poderosas llavors per sa organisació.

Aixis com la comitiva anava avansant per los demés carrers, se notava visiblement qu' eran menys espontànies las salutacions, ja que la nova de lo esdevingut en la plassa de Sant Francesch s' anava rápidament escampant.

Despres de fer son curs pel carrer Ample, ahont lo gremi dels capsers, esparters y torners havia format una artificiosa perspectiva á l' entrada dels Agullers; passá la comitiva pel costat de Santa Maria y travessant lo Born, en qual plassa lo gremi dels vidriers exposava delicats productes de sa industria en una mena de aparador posat al cim d' una graderia, entrá en lo carrer de Moncada que s' distingia per la severitat dels ornaments, propia del carácter de sos nobles vehins.

Los velluters y velers habian guarnit també la plassa d' en Marcús, aixecanthy un arch; los sastres la piràmide de la plassa del Angel y la casa del gremi, y los corders la capelleta de Santa Eulalia qu' hi havia damunt del portal de la devallada de la Presó.

Al arribar lo Rey á est punt, oint las veus dels presos

que demanavan clemència, los concedí immediatament alguna gracia en llurs penas.

Continuá l'accompanyament per la devallada de la Presó, la Llibreteria y l'carrer del Bisbe, fins á arribar á la Seu. En la Llibreteria s'hi veyan ornaments alegòrichs al ofici que li dona nom, y un arch en forma de castell. En lo carrer del Bisbe lo palau del Consistori de Diputats ostentavan cobertas ab panyos de Flandes las parets de la Sèu.

Davant del palau del Bisbe baixá Felip de cavall, adorá la Vera-creu, y entoná la clerecia, seguint la capella de música, l' «*Eigit eum Dominus.*»

En la porta major de la Santa Esglesia, y davant d'un altar al efecte dispost, jurá 'ls privilegis d'aquella. Entrá en lo magnífich temple que ensenyava tots los contorns de sa arquitectura, respectats fins pel mal gust d'aquella època, mentre per sus artísticas voltas ressonavan las majestuosas notes del «*Te Deum.*» Feu una estona d'oració en l'altar major, y després d'haverli donat lo Bisbe la benedicció, visitá la cripta ahont se guarda lo cos de Santa Eulalia.

Sortí la comitiva per la mateixa porta major y Felip torná á cavalcar. Tirá per lo carrer del Bisbe, travessant la plassa de Sant Jaume, y entrant en la de la Ciutat, ahont lo que primer s'oferia á la vista era la Casa del Concill, qual principal guarniment consistia en ben treballats tapissos y un gran retrate de cos enter del Rey en Jaume que 's destacava damunt de la portalada.

Las ombras de la nit, que comensavan á extendres, permetian que fessen brillar mes aquells ornamenti las atxes de cera qu'en combinats acoblaments llumenavan la górica fatxada y 'ls fanals de colors que seguian los contorns de sa barana.

Termená l'accompanyament son llarch curs, passant pels carrers del Regomir y Ample, tirant cap á la Font del Angel, los Encants, y pel costat de la Llotja, qu'estava engalanada ab tapissos, gallardets y estandarts, fins al Palau

Reyal; qual arribada saludaren las atronadoras veus de l' artilleria dels vaxells y de las murallas que ressonant per l' espay donavan al espectacle aquella solemnitat qu' imposa al ánimo engrandint los objectes als ulls de l' imaginació, y que tant pot contribuir á enardir l' entussiasme com á donar tintas mes obscuras á la perspectiva del esdevenir.

Segurament Felip ó sos cortesans degueren esmentar lo cambi que s' havia anat operant en las manifestacions d' afecte del poble, quant desseguida que s' hagué despedit dels Concellers, indicá aquell desitjos de que passessen per davant del Palau los gremis y las comparsas.

Lo remey era ja en vá. La majoria d' ells se n' havian anat; y 'ls pochs que restaren, si be complagueren al Rey, no oblidaren de segur la passada ofensa.

* *

Era ja 'l vespre; y Barcelona apareixia llumenada per las rojencas flamas de las teyeras posadas en las cantonadas y per la claror de las atxes y fanals de tota mena qu' omplenavan los fronts de las casas y edificis públichs, se enfilavan fins á las barbacanas y mostravan sas tremolencias resplandors en las sobiranias torres de la Catedral, del Pi, Santa Catarina y de tantas altres com s' aixecavan allavors orgullosas donant á la ciutat un aspecte mes pintoresch y revelant ja al qui de lluny la contemplava la suuntuositat y bellesa de sos monuments y la religiositat de sos habitants.

Mes no corresponia lo poble ab sa joya á tant festiu y extraordinari aspecte. Preocupat per lo que ab los gremis havia succehit; li feya estar encara mes, un altre incident que durant lo tránsit de la comitiva s' havia esdevingut: un retrate del Rey que formava part dels ornaments d' una de las piràmides, s' encengué ab los llums que' en son entorn tenia, y quedá fet cendras.

Per aixó si en lo Pla dePalacio de tant en tant s' oian